

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden küldemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

FLÓFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

Uj idők küszöbén.

Ha igaz a napi lapok hirtelése, az állami anyakönyvvezetés f. évi szeptember 1-jével, a kötelező polgári házasságkötés pedig ugyancsak f. évi november 1-jével életbe lép.

Tehát csak négy, illetve hat hónap választ el bennünket az új idők kezdetétől.

Egyházi lapjaink már régóta, számos értekezésben és cikkben rajzolták a beállandó nagy változásokat s adták a többé-kevésbé sikerült utasításokat és tanácsokat, melyeket nekünk lelkészeknek a dolgok beállandó új rendjével szemben, egyházunk és vallásunk jól felfogott érdekében követni és végrehajtani kell.

Egyetemes konventünk, legközelebb tartott ülése alkalmával „érezvén, hogy a legújabb házassági törvények új viszonyok elé állították ev. ref. egyházunkat, egy bizottságot nevezett ki, a mely a helyzetet minden oldalról tanulmányozván, részletes munkálatot fog készíteni s a legközelebbi konvent elé terjeszteni az egyöntetű eljárás módozataira nézve. E munkálat fel fogja ölelni a helyzet és teendők egyházi és liturgiai oldalait is. A nagy feladattal foglalkozó bizottság tagjai a püspöki karon kívül: Karap Ferencz, Darányi Ignác, Kolozsvári Sándor, Szabó János és Mitrovics Gyula.“ Igy olvasom a „Sárospataki Lapok“ 15. számának konventi tudósításában.

Nagy férfiak bizattak meg nagy feladattal, melyet bizonyára a legjobban s közmegelégedésre fognak megoldani. Azonban a határidőt, melyre a munkálat végleges létrejötte várható t. i. az őszi rendkívüli konvent idejét, (amely a kolozsvári theol. fakultás megnyitási ünnepével kapcsolatban f. évi október közepétől november közepéig van tervbe véve), *meglehetősen későnek tartom arra nézve, hogy idejében megkaphassuk a teljesen határozott és kimerítő utasításokat.*

Sokkal jobb lenne szerintem, ha a kiküldött bizottság a maga munkálatát már f. évi *augusztus hó közepére elkészítené s mint ideiglenesen ugyan, de általános kötelező szabályzatot azonnal közrebocsátaná*, mivel a fenforgó kérdésekben, nem csak a dolog természete, de Egyházi Törvényeink 86 §-ának 1. d) f) g) és 2. d) pontjai szerint is *végérvényesen csakis a zsinati törvényhozás intézkedhetik.*

A zsinat tehát, épen e czélból, *lehetőleg még ez év folyamán összehívandó s megtartandó lenne*; addig azonban, míg működése eredményét, a szükséges novellákat vagy szabályzatokat elkészíthetné s azokat életbeléptethetné, a most kiküldött bizottság munkálata szolgálhatna egyetemesen kötelező irányadásul.

A fentebb idézett konventi tudósítás szavaiból azt lehet ugyan következtetni, hogy a kiküldött bizottság csakis „*a házassági törvényekre*“, illetőleg az ezek által létesítendő változásokra lesz tekintettel; legyen szabad azonban azt remélnem, hogy nem fogja figyelmen kívül hagyni *az állami anyakönyvezésről és a gyermekek vallásáról* szóló másik két törvény által létesítendő új viszonyokat sem.

Mert, hogy ezuttal csakis *az állami anyakönyvezéssel* kapcsolatos dolgokról szóljak, nemcsak a most már *tisztán egyházivá* leendő anyakönyvek mikénti vezetésére, de sok más, ezzel egybefüggő s ebből folyó dolgokra nézve kell határozott utasításokat adni.

Az állami anyakönyvezés életbeléptével először is elesik *a keresztelési, s ezzel együtt a bejelentési kényszer*, mely a keresztyén szülékre nézve az egyházzal, illetőleg lelkészszel szemben, ha törvényben nem volt is határozottan kimondva, *de tényleg fennállott.* Gondoskodni kell tehát a módozatokról, a melyekkel az ezentúl születendő gyermekek egyházi bejelen-

tése, nyilvántartása és megkereszteltetése lehetőleg biztosított, de egyúttal *egyházfegyelmi törvény* alkotandó az olyan apára vagy szülére nézve, ki gyermekére nézve az egyház egyik sákramentomát nem akarván igénybe venni, azt egyenesen megveti.

Hasonlóképen és kapcsolatosan megszűnik a halottak egyházi bejelentésének kényszere, de ezzel együtt változás alá jó Egyházi Törvényünk idevonatkozó rendelkezése is.

A 134. §. második bekezdése ugyanis kimondja, hogy „a halál nemére való tekintet nélkül az egyszerű temetési szertartásban minden keresztyén részesíttessék.” Az állami anyakönyvezés életbe lépte után már csakis az olyan halottak fognak egyházi szertartással eltemetni, a kiknek hozzátartozói erre az illetékes lelkészt egyenesen felszólítják; hasonlóképen csakis azon hitfelekezetünkbeli halottakról fogunk ezentúl tudomást vehetni, a kiket a felek nálunk önként bejelentenek.

Különben a szülöttek és halottak egyházi nyilvántartása annyiban nem fog nagy nehézségbe ütközni, a mennyiben az 1895. XXXIII. t.-cz. 33. §-a szerint „az anyakönyvbe az anyakönyvvezetőnek felügyelete mellett bárki díjtalanul betekinthez”; tehát az egyes lelkészek időnként kiírhatják a magok részére az állami anyakönyveknek saját egyházukra vagy híveikre vonatkozó adatait.

Kérdésbe jöhet továbbá, hogy mily viszonyban lesz a keresztelés a születés (állami) bejelentésével és az egyházi (szertartásos) temetés a haláleset bejelentésével? Erre nézve az új törvények határozott intézkedést nem tartalmaznak.

Mig ugyanis a házassági jogról szóló 1895: XXXI. t. cz. 123 §-a büntetést szab az olyan lelkészre, ki a feleket egyháziilag összeadja addig, mig a házasság polgári megkötését nem igazolták; az anyakönyvekről szóló XXXIII. törvénycikk egyáltalában nem szab büntetést a születés állami bejelentése előtt keresztelő lelkészre, tehát keresztelni feltétlenül szabad, minden tekintet nélkül arra, hogy az új szülött az állami anyakönyvvezetőnél bejelentetett-e már vagy nem; a temetésre nézve pedig a 73. §. annyit mond, hogy „a halálozás anyakönyvi bejegyzése előtt a temetés csak a községi előjáróság kivételes engedélyével történhetik meg”, büntető határozatot azonban nem tartalmaz.

Révész Kálmán.

Egyik nagy bajunkról.

Másfél évtizede, hogy papnövendékeink, theologus ifjaink száma szembetűnően fogy; s a tünet ma már olyan arányokat öltött, hogy a abból származható kalamitások felett érzett aggodalom nem csak egyeseket, de immár egyházi hatóságainkat is foglalkoztatni kezdi. És nem ok nélkül. Hiszen már oda jutottunk, hogy hittanhallgatóink összes száma nem tesz ki akkorát, mint amennyit kitett volt ez előtt pár évtizeddel a theologiai kurszuson

✠ TÁRCZA. ✠

Úti emlékek.

— A magyar tanárok olaszországi tanulmány-útjából. —

(Folytatás.)

A győzelmet, melynek emlékét e diadalkapu hirdeti, Nagy Konstantin 311-ben Kr. u. Maxentius ellen-császár felett vívta közvetlenül Róma kapujánál a Pons Mulvius mellett, s vele nemcsak a trónviszálynak vetett véget, hanem egyszersmind az ifjú keresztyénséget is államvallássá emelte. Így tehát rendeltetésére nézve e diadalkapu méltán tekinthető a győzelmes keresztyén vallás legelső emlékének. De úgy építészeti alkatrészeit, mint szobrászati diszeit tekintve is, bár a Traján korabeli virágzó építészet és szobrászat remekeit a mélyen aláhanyatlott Konstantin-kori produkciókkal rajta ve-gyesen találjuk: mégis határozottan kiváló műtörténelmi becsesl bír.

Két korszakra mutató jellege onnan van, hogy a senatus a kivívott győzelem után azonnal fel akarván állítani ez emléket, vagy az idő rövidege miatt, vagy pedig mivel igazi művészekben már nagy hiány volt ekkor: a Trajan forumán álló remek diadalívet szedette szét, s ebből építette a Konstantin kapuját, természetesen a kor romlott művészetének és ízlésének termékeivel is iparkodván azt feldiszníteni.

A diadalkapunak három átjárója közül a középső magas és tágasabb a császár diadalkocsijára volt számítva, a két keskenyebb a gyalogolók számára készült. Mindkét oldalról a boltozatok között 4—4 sarga márvány-oszlop tartja a magas gerendázatot, s felettök 4—4 fogoly dáciai fejedelem phrygiai márványszobra áll.

A diadalkapu külső és belső falait és homlokzatát az oszlopok talapzatától kezdve mindenütt domborművek borítják; különösen izléses a rendkívül számos szoborcsoport elrendezése, melyek nagyobbára Traján békés és hadi tetteit ábrázolják. A Konstantin idejéből származó néhány ülő Victoria s a keskenyebb oldal kerek reliefjei ügyetlen kompozícióra és durva kivitelre vallanak; míg a Traján ívéről vett diszítványok és alakok magas technikai tökélyt és finom műízlést tüntetnek fel.

A Konstantin íve előtt alig 50—60 lépésnyire egy részben restaurált téglatalapzatot látunk. Ez képezi alapját a Domitian által épített azon híres szökőkútnak (meta sudans), mely kúpszerű alakjával, vastag és magasra felszökkenő vízugaraival a Colosseum előtti tért díszítette. Máskülönben is, főleg a környező díszes épületeket tekintve, ez a völgy a császárok korszakában egyike volt a város legszebb részeinek. Most mindenfelé romok és márvány s gránit-oszlopdarabok borítják, s alacsony fekvése miatt az egész Rómában úgy a lakosokra, mint a Róma-látogatókra nézve a legegészségtelegebb levegőjű vidék; különösen augusztus és szeptember hónapokban, ha másfelé nem is, a Colosseum környékén a malaria rendesen felüti fejét.

863
398
57

565
525

egy-egy osztály népessége. És ne higgyük, hogy az apadás processusa elérte volna már azt a vonalat, melyen alul ne szándékoznék még szállani. Azzal se biztassuk vagy áltassuk magunkat, hogy e processus tulajdonképen csak a „tultermelés“ által előidézett visszas helyzet egyensúlyozója kívánt volna lenni. Több ez már annál, a mi a szükséglet és kínálat közt a helyes arány elérése czéljából elengedhetetlen. Hát ha még arra gondolunk, hogy olyan fejlődésekkel állunk szemben, melyek ifjainkat még inkább más pálya felé fogják vonzani: nem többszörös okunk van-e arra, hogy a kérdéssel minél többször foglalkozzunk? Tessék csak elgondolni, hogy majd a közigazgatás bekövetkezhető államositása esetére is hány újabb kínálkozó alkalom fogja e pálya felé terelni az ifju nemzedéket? Hiszen mi magunk, tisztántuliak, egészen akaratlanul, valóban öntudatlanul szent lelkesedéssel, erőnklet majdnem felülmuló áldozathozatalokkal azon buzgólkodunk, hogy a hittanhallgatók számának apadása épen a jobb készütségű s képességű ifjak elvesztésével még érzékenyebb csapással fenyegetse anyaszentegyházunkat, midőn a tanárképző felállításával szegényebb sorsu ifjaink részére hozzáférhetőbbé teszszük a tanári pályát. Gondoltak-e erre intéző köreink befolyásos férfiai, azt nem tudhatom, de hogy ez így lesz: meggyőződésem szerint annak a megjósolására még csak valami erős jövendőlképesség sem szükséges.

Én egészen más szempontból fogom fel a kérdést, s egészen másként gondolkozom, mint M. F. ur, ki e lap 14-ik számában olyképen nyilatkozik, mintha ő arra vágnék, hogy a hiány miatt kapós legyen a lelkész, akkor majd lenne számukra tisztelet, elismerés és — — fizetés. Ezt ugyan nem éri meg még a ma keresztelt gyermek sem Magyarországon, akármilyen késő vénségében szálljon is koporsójába. Hát aztán mi lesz a pásztor nélkül maradt nyájból? Mi lehetne egyéb, mint idegen pásztornak zsákmánya, olcsó prédája; annak az uradalom

pásztorának, a melyik el tudja magát látni kellő számú pásztorokkal, engedelmes heczcbojtárokkal s pásztorainak bérét duskálkodó vagyoni helyzetében nem a nyáj elhullatott gyapjúszálaiból szedeti össze magokkal a pásztorokkal... hanem bele nyul annak az örökségnek a kincstárába, melyből az üldözött mostoha testvért, a mostoha anyának, az államnak segedelmével ki tudta turni. Hogy segítsünk a bajon? hogyan háritsuk el a komoly veszélyt? szóljunk a kérdéshez minél többen, és siessünk egy-két gondolattal egy-egy kövecskét adni az ügyben kiküldött bizottság építő keze alá.

Az már minden vitán kívül eső megoldása volna a felmerült problémának, hogy biztosítsunk más, hasonló iskolai képeztetést igénylő pályát végzeteknek ígérkező javadalmazást lelkészeink részére is. Épen azért a dolognak ehhez az oldalához nem kívánok szólni. De igenis kimondom azt, a mi erős meggyőződésem szerint még az anyagi helyzet lehető legnagyobb méretű javítása esetére sem hagyható annyira figyelmen kívül, mint eddig. És ez az, hogy ifjainkat ne várjuk a theológiára való lépésre csak a véletlentől, hanem teljes czéltudatossággal keressük meg mindazokat az alkalmakat, melyek óhajításunk megvalósításának biztos eszközéül kínálkoznak. Lelkészeink fiai (felületesen nézve) csudálatosnak mondható idegenkedéssel viseltetnek apjuk pályája iránt. A dolog a maga valóságában úgy áll, hogy a módosabb, vagy pedig a jobb javadalmazású lelkész költségesebb kurzust is bír végeztetni fiával; a szűkebb anyagi viszonyok közt élő, vagy pedig épen szükségét látó lelkészfiú pedig a legtöbbször atyja szomorú példáján okulva siet attól a kenyértől, mely kevés is, rossz is; ennyi tapasztalat megszerzésére adott neki elég alkalmat a szülői ház. Más állású szülők: ügyvédek, tisztviselők, kereskedők stb. pedig még csak nem is szoktak arra gondolni, hogy fiaikat a lelkészi pályára adják. Honnan vegyüek hát a theologusokat? Hát vegyüek abból

A Konstantin ivétől balra egy régi kövezetű széles, poros út vezet mérsékeltlen emelkedve az u. n. Veliára, mely dombhát a Palatinust és az Esquilinust köti össze. Az út baloldalán levő terjedelmes alapfalromokat némelyek Maxentius fürdőjének vélik, túl rajtok közvetlenül a Palatinus domb emelkedik; míg a jobboldalon hatalmas gránit oszlopszárak hevernek az utca egész hosszában elszóródva, mint maradványai a Hadrián által épített Róma és Venus kettős templom díszes oszlopcsarnokának, melynek nyugati oldala ez utcára nézett. A mint a még fennálló rommaradványokból kivehető, e két templom háttal volt egymáshoz építve, s a szentélyek hátulsó félkör alakú fülkáját egy közös fal választá el egymástól; egyik apsis a Colosseum felé néz s még boltozata és oldalfalainak egyrésze elég jókarban áll; a másik, a Venus templomáé, a fórumra néző S. Francesca Romana kolostorba van beépítve.

E kolostorral egy irányban mintegy 50 méter távolságban balra útunk a Titus diadalívén vezet át, melyről tudjuk, hogy a „Summa Sacra Via“-ra, azaz a szent út legmagasabb pontjára építették. Ez egyszerű emlékhöz nevezetes világtörténeti esemény fűződik: Jéruzsálemnek Titus által 70. Kr. u. történt szétrombolása és a zsidók elszélesztése. A régi felirat szerint, mely még ma is olvasható a Colosseum felőli oldalon „Senatus populusque Romanus divo Tito divi Vespasiani filio Vespasiano Augusto“, azaz a tanács és a római nép a felséges Titusnak, felséges Vespasian fiának, Vespasianus Augustusnak állított, de csak halála után 81-ben

Domitian avatta fel. Architehtonikája igen egyszerű. Mindkét oldalon két-két oszlopon álló pilléreit egy boltozat kapcsolja össze, mely alatt a diadalmenet elvonult. A gerendázat és párkányzatok mindkét felől a diadalmenet jeleneteivel gazdagon vannak díszítve. Az átjáró belsejének falait mindkét oldalon nagyméretű s művészi kivitelű dombormű csoportozatok borítják. Jobbról a császárt látjuk Róma istennőtől kormányzott négyes fogatú diadalkocsiban 12 lictortól és koszorúkat s babérágot tartó polgároktól kísérvé; balról fogoly zsidó fejedelmek és papok viszik a jéruzsálemi templom kincseit: az arany asztalt, a szekrényt és a hétágú gyertyatartót. A boltozaton egy relief a császár apotheosisát tünteti fel, a mint egy sástól égbe ragadtatik. Egészben véve e diadalkaput, bár 1822 óta nagyrésztben restaurálva van, méltán tartják a mai Róma egyik legérdekesebb műtörténelmi emlékének. Ezt az érdemét még a mai zsidó látogatók is elismerik, bár a római gheztóban lakó őseik, a mint a monda tartja, ezt a kaput és a Colosseumot, melynél ugyanezen császár parancsára tizenkétezer zsidó végezte a rabszolga munkát, honfui fájó érzetből mindig kikerülték.

Már fentebb említettük, hogy Titus diadalíve alatt a rajta lefolyt vallási szertartásokról és hazafias ünnepelekről híres Via Sacra vonult el, mely a legvalószínűbb következtetések szerint a diadalívtől jobbra fordulva azon kolostor mellett vezet el, mely Venus templomának helyén áll; csakhamar a Konstantin basilika közelében balra kanyarodva száll le a Forum felé, melybe

az osztályból, melyből a többi osztály a civilizáció okozta hanyatlásból magát kiségit, vérét megújítja, felfrissíti, vegyük a nép fiaiból. Tegye magáévá minden lelkész az ügyet. Keresse ki gyülekezete népének tehetséges gyermekeit, hozza ajánlatba felvételét a sikerrel végzett elemi iskolák után a debreczeni főiskolába, annak gymnasiumába, de a hol előzőleg már olyan külön internatust kell teremtenünk, mely e kis lelkészjelölteket kebelére öleli, gondozza, ámbicionálja, a hivatásra előkészíti, sőt erre már a felvételnél kötelezi. Taníttassuk ugyan őket a gymnasium folyamán a többi gymnasiumi tanulókkal együtt, de az internatusban a nevelés követelményeit ne hagyjuk úgy figyelmen kívül, mint különben szoktuk. S midőn az érettségi vizsgát letették: kétszeres sőt százszoros elővigyázatot gyakoroljunk, hogy pályájuktól el ne idegenkedjenek.

A tanfolyam végétével pedig azonnal alkalmazzuk őket segédlelkészeknek. És ez utóbbi eljárásnak nagyon meg volna a maga oka. Mert hogyan járunk el most? Elvégzi a 4 évi theologiai tanfolyamot 10—12 ifju (ám-bár úgy látom, hogy ez a szám is alább száll csak egy pár év alatt is); ebből 3—4 esküdtfelügyelő és köztanító lesz a főiskolában; csak kivétel lehet, ha valamelyik ez állásban is komolyan és sikerrel foglalkozik eredetileg választott pályája körében; sőt a mostani viszonyok szerint ezen egyének valóságos káplán-tanítók, akik hetenként circa 28 órán (ha nem több) át tanítással foglalkoznak, némelyike bele is éli magát annyira a tanítói hivatáskörbe, hogy állandóan ezen pályán marad. Gondoltunk-e eddig erre a kis nyílásra? mely bármilyen szűk is legyen, mégis veszteséget hoz arra az anyaszentegyházra, mely pedig a theologus ifjak részére biztosított jótéteményekben bona spe részeltette a pályájától elpártolt ifjut. Aztán a pályavégzetteknek sokszor a legjelesebbje egész rendszerességgel elmegy vidékre nevelőnek; be van ugyan írva (episcopus in partibus

infidelium módjára) valahova káplánnak; de minden egyéb, csak nem káplán. Csupán egy év alatt is meglazul az egyházhoz való viszonya; figyelme másfelé irányul, másnemű, világiasabb vágyak ébrednek fel lelkében, s tudunk esetet, a mikor a theologus-instruktorból a princípálisnak ispánja, gazdatisztje, sőt jószágigazgatója lett. Mire vihette volna az ilyen ifju, ha megmarad eredetileg választott pályája mellett, ha a véletlen nem téríti el eredeti rendeltetése céljától.??

Am ha aztán (bizonyára áldozatok árán) theologiai fakultásunkat megtudjuk valamennyire népesíteni az e végre előre magunk képezte ifjakkal: vigyázzunk, hogy a theologiai tanfolyamon kedvüket ne veszítsék a pályától. A gymnasiumban még nem tehetnek összehasonlítgatást, hiszen együtt képezetnek azokkal, akik a jövő ügyvédei, orvosai, mérnökei, száz meg százféle tisztviselői, bírái stb. lesznek. De már a szaktanulmány alkalmat ad arra is, hogy egyik-másik szak tudományával egyb-hasonlítást tegyenek. Volna-e bátorságunk tagadni, hogy kézikönyveink, s több ide vágó eszközeink, theologiai tantárgyaink mai alakjukban, feldolgozásukban az ifju kedély, lélek vonzalmának megnyerése tekintetében más tudományokkal szemben nem állják ki a versenyt? Vajjon nem úgy vagyunk-e vele, hogy a joghallgató ifju egész szájalommal nézi, hogy mivel nem kell vesződnie theologus pajtásának?

S ehez járul még az, hogy a theologus ifjakat, csaknem példátlanul, a néptanítói oklevél megszerzésére kényszerítjük. Am ha minden áron be akarjuk őket vezetni ebbe az ismeretkörbe is: nem volna-e elégséges a theologiai kurszuson colloquium kötelezettsége nélkül hallgattatni velök a neveléstanon kívül egy kevés methodológiát? Egész nyíltsággal merem kérdezni, hogy tanítói okleveles theologusaink az oklevél megszerzésével jutnak-e annyi szellemi előnyhöz, mely felérne azzal

Antoninus és Faustina temploma előtt lép be. Titus diadalíve alól balra a Palatinusra is indul ki egy másik kövezett út, melyből jobbra a Palatinus alján a Via Nova húzódik egyenes irányban szabadító Mária kis templomáig.

Titus diadalkapuja alól kilépve, erős fakorlát állja útunkat, melynek forgó kapuját jobbra megtalálva, belépünk arra a területre, mely Rómának minden időben központját és szívet képezte, s mely ma már a rajta elszórt épületek, oszlopok s mindenféle műemlékek nagyrészben feltárt romjaival van beborítva. Ez a világhírű Forum Romanum földje, melynek mai állapotában való rajzolását a következő fejezetekben kísértjük meg.

A Forum Romanum és környéke.

Ha a Titus diadalíve előtt megállva, végig hordozzuk tekintetünket az utca színétől 10—12 méter mélységig lejtősen lefutó omladékokkal borított tisztos romokkal, ódon templomokkal s a háttérben a háromemeletes capitoliumi tanácsház ablaksoraival szegélyezett területen: meglepetésünkben hirtelen alig vagyunk képesek elhinni, hogy az a temérdek s nagy kiterjedésű építészeti rom és tenger műemlék-töredék, melyek között a római köztársaság történelmének legnagyobb jelenetei játszódtak le, századokon át eltemetve feküdtek s hogy az a büntetés, melyet Juno Horatiusnál (Od. III. 3.) Paris sirjára e szavakkal szab: „dum Priami Paridisque busto insultet armentum“, szóról-szóra Romulus büszke városának szívéen teljesedett. Pedig megtörtént a forum és környékével, hogy omladékok alá került poros fel-

színe a középkor óta a legújabb időkig marhavásártérül szolgált, s volt idő, midőn e rendeltetése alatt sokáig a régi dicsőség fejfájaként egyetlen egy emlék emelkedett ki belőle, az útálatos zsarnok Phocasnak oszlopa, melyről Gregorovius mondja, hogy „a történet Nemesise tartá fenn számunkra, mint a rómaiak aljasságának egyik utolsó emléket“.

A másik meglepetés akkor ér bennünket, ha nagyságát és méreteit vizsgálva, a hosszában mintegy 400 méternyi, szélességben legfőlebb 150 méternyre terjedő területről megtudjuk, hogy belőle alig fele részét kitévő, a capitoliumi oldalon eső, alsó része volt a történelmi forum, a világhódító római nép politikai életének színtere és tanuja; a többi palotákkal, templomokkal, bazilikákkal borított terület pedig már a hajdankorban is a forumnak csak környékét alkotta. A mik tehát itt szemünk előtt feltárulnak, azok nemesak a forumnak, hanem egy egész városrésznek igen nevezetes romjai, melyek közül igen kevésnek eredete nyúlik vissza a köztársaság idejébe; legnagyobb részök az augustusi korból s időszámításunk három első századából való.

Az alábbiakban megkísértjük e romok ismertetését mai állapotukban, úgy a mint azok az olasz kormányának 1871. óta nagy erélyvel és páratlan szakavatottsággal vezetett ásatai folytán napfényre kerültek.

Folytassuk útunkat a Titus ívétől jobbra, a S. Francesca kolostor előtt balra kanyarodó úton. Itt minden valószínűség szerint a Via Sacra antik kövezetén lép-

a torturával, melyen átmennek — — ennek a dicsőségnek a kedvéért?

Sőt épen kárt teszünk vele önmagunknak, mert a tanítói oklevél a jogosultságon kívül épen ingert nyújt arra, hogy az ilyen okleveles ifju is el-el téríttessék véglegesen a papi pályától. Még évekkkel ezelőt talán lehetett indokolni azzal a mivel ez oklevél-kényszer, de ma, midőn a népiskolák államosításának eszméje fokonyként hova-tovább tért hódít, alig egyébre való az egész, mint arra, hogy évenként néhány ifjuval kevesebb szánja el magát a lelkészi pályára. Bizony a mai idők tanúsága szerint a lelkészi pályára nem lehet azzal a biztatással kecsegtetni a legujabb kor szelétől érintett ifjut, melylyel annak idejében még minket, vénülő papokat egyik tanárunk édesgetett: „hja, a ki a lelkészi *tövises pályára lép*, jusson eszébe a mondás: „a ki engem követni akar, tagadja meg magát és vegye fel az én keresztemet” (Szent igaz azonban, hogy buzdító tanárunk — holtá után legyen mondva — maga se igen mutatott jó példát a magasztalt iga hordozására).

Várjuk tehát, hogy előálljon mielőbb Kátó, és tegye meg az indítványt a hirhedetté vált oklevélre: *praeterea censeo* stb.

Ezek volnának azok, melyek felfogásom szerint hozzá járulnának a lelkészi állásnak ifjaink előtt való kedveltebbé tételére. Csak rá akartam mutatni, hogy mely irányban kell mozognunk, ha a kívánt sikert biztosítani akarjuk; épen azért részletekbe nem bocsátkozhattam, mely végre is a kivitel dolga. Ajánlom a felvetett gondolatokat ama bizottság szives figyelmébe, mely a hittanhallgatók száma apadásának kérdésében az utóbbi egyházkerületi tanügyi bizottság által kiküldetett.

Senex.

TANÜGY.

A görög kérdés tárgyalása a chicagói kongresszuson.

I.

Tanügyi szemlémben említettem röviden, hogy a chicagói tanügyi kongresszuson túlnyomó többség nyilatkozott olyan értelemben, hogy a baccalaureat vizsgálatnak, mely a mi érettségünknek felel meg, a görög és irodalom kötelezett tárgya legyen; vagyis mindazon ifjaktól, a kik ezen vizsgálaton bizonyítványt akarnak nyerni, a görög nyelv és irodalom ismerete a megszabott mértékben megköveteltessék.

Mínthogy a görög kérdés nálunk is újra napirendre került, a mennyiben nemcsak az országos középiskolai tanáregyesület választmányi ülésében emelkedett hang a tanterv-revizio szükségessége mellett; nemcsak a debreczeni helyi kör alakuló gyűlésén fejtegette Dóczi Imre a görög tanítás jelen állapotára nézve, illetőleg a görög-pótló intézmény behozatalával nálunk immár kétségtelenül mutatkozó visszasságokat; nemcsak a praxis emberei vitatják folyóiratokban pro et contra tapasztalásaik szerint a görög-pótló intézmény eredményeinek milyenségét; hanem jelenlegi közoktatásügyi miniszterünk dr. Wlassics is utasította egy leiratában az országos oktatásügyi tanácsot, hogy az 1890. XXX-ik törvény-cikkben megszabott s „a görög nyelv helyett választható tárgyak tanulmányát, a tanulmányi rend, tanítói eljárás és eredményesség tekintetéből beható vizsgálat tárgyává tegye”; sőt ugyanezen tanácsot a tantervek átvizsgálására s ennek kapcsán javaslatok tételére is felszólította, mely munkálatok pedig közeli érintkezésbe jöhetnek az egész görög kérdéssel: azt hiszem, nem lesz érdektelen ezen Lapok t. olvasói előtt, ha a chicagói tanügyi kongresszusnak a görög nyelv és irodalomnak a baccalaureat fokot elnyerni kívánó tanulók számára

delünk s jobbra mindjárt N. Konstantin három hajós basilikájának kolosszális boltozatai vonják magukra figyelmünket. Még Maxentius kezdte meg építését, de bukása után Konstantin neve alatt avatták fel. Merész szerkezete miatt az ókor egyik legjelentékenyebb építészeti remekének tartották. Az egészből ma csak az oldal-s középfalak részben, s a rajtok nyugvó boltozatok hátsó részei vannak meg, s állítólag ezek szolgáltak a renaissance építészeteinek mintául a szent Péter-templom építésénél. A Sacra via felől még látható egy porphyroszlopokon álló eléggé megrongált bejárata. Minden más díszítményei részint az idő fogának, részint a pápák építési dühének estek áldozatul. Nyolcz rendkívül magas (19 m.) remek korinthusi márvány-oszlopai közül egész Róma területén ma már csak egy található, melyet 1613-ban V. Pál pápa a S. Maria Maggiore templom elé állíttatott, s melyről e templom leírásánál már szólottunk.

A Sacra Vián szintén jobbra kis távolságra a Sz. Cozma és Dömjén templom emelkedik, melynek előcsarnokát Romulusnak, Maxentius fiának kerek temploma alkotja, a bejárat előtt két porphyroszlop és egy bronz ajtó zárával együtt még antik műdarabok. — Az antik templom rotundája a Vespasianus által épített Templum sacrae urbis falaihoz volt építve, mely felett szintén a fent nevezett keresztyén templom emelkedik. A templum sacrae urbis volt a censori levéltár, itt őrizték a város katasztrális felvételeit s a 16 dik században az északra fekvő régi fal oldalán találták a capitoliumi muzeum 1-ső emeleti lépcsőzetének falán őrzött márvány-

táblatöredékeket, melyek Rómának Severus által készített helyrajzát mutatják, s a régi Róma topographiájára nézve igen nevezetes documentumok.

A Sacra Vián még mindig lefelé haladva, mintegy 5 méter magasságban a kövezet felett a forum környékének legépebb templomát leljük, szentélyébe a San Lorenzo in Miranda ker. templom van beépítve. Még épen áll a festői antik előcsarnok, melyhez az ókorban husz lépcső vezetett fel a szent útról. Az előcsarnokot tartó 10 gyönyörű korinthusi oszlop cipollinó márványból készült (euboeai m. fehér alapú tengerzöld hullámvonalakkal); hat a homlokzaton, kettő-kettő pedig oldalt van elhelyezve, s felettök a 2 m. magas gerendázaton a régi feliratból még ennyi olvasható: „Divo Antonino et divae Faustinae ex S. C.” Tehát Antonius császár és neje Faustina emlékének volt ajánlva s Kr. u. 141-ben avatták fel. A hosszoldal párkányzatának márványcifrázatai és a remek oszlopfők a legkiválóbb mintadíszítmények között foglalnak helyet. Építési anyaga az egész templomnak az igen kedvelt peperinkoczká, mely követ az albanói hegyekből még ma is nagy mennyiségben bányásznak. A márványboríték, mely a peperint fedte, ma már a külső és belső falról egyaránt eltűnt, csak a jobboldali párkányzat majdnem egész hosszán és a remek oronzaton maradtak márványtöredékek.

Sinka Sándor.

(Folyt. köv.)

kötelezővé tétele tárgyában folytatott tárgyalásait tüzetesebben ismertetem, úgy a mint azok a „Das humanistische Gymnasium“ 1894. IV-ik füzetében közöltettek.

A görög kérdésben, vagyis azon kérdésben, hogy a Bachelor of Arts vizsgálaton követeltesék-e az ifjaktól a görög nyelv és irodalom ismerete, előadó volt *Hale Vilmos*, a Cornell-egyetem professzora, a ki főleg a latin nyelvtudományi irodalom terén szerzett magának kiváló hírnevet. Feladatát kitűnő előadással oldotta meg; miután a kérdést történeti oldalról bevezette, áttekintést nyújtott a különböző szakok, fakultások fejlődése és elkülönítése tárgyában, a mint azok Európában és Amerikában ismeretesek; majd a human baccalaureat — érettségi vizsgálat — jelentőségét fejtegette. Előadását a következő, nemcsak az amerikai Egyesült-Államokban, hanem nálunk is megfigyelésre méltó szavakkal így fejezte be:

„Azt hiszem, hogy abban a kárban, melyet a görög studiumnak némelyek szeretnek okozni, a nevelés azon oldalára nézve rejlik hátrány, melyet a mi csaknem egészen iparral és kereskedéssel foglalkozó amerikai népünk nagyon könnyen hajlandó tekinteten kívül hagyni, meg se látni, a melyre pedig, a nélkül hogy tudná, a legnagyobb mértékben szüksége van. Nem lehet ugyanis attól félni, hogy az exact tudományokkal Amerikában az emberek valaha buzgóan ne foglalkozzanak, legalább a mennyire ezen tudományok tanulmányozásából praktikus hasznot remélhetnek. Sokkal inkább fenyegeti a mi ifjuságunkat, tekintve természetét és országunk kimeríthetetlen gazdagságát az a veszély, hogy olyan tudományok ápolását, melyek kézzelfogható hasznot teljességgel nem hajtának, erő- és időpazarlásnak tekinti. A mire nekünk leginkább szükségünk van, nem meg sokasodott alkalom a keresetre és gazdagságra, hanem mélyebb és behatóbb ismerete a görög kultúrának, a mint azt számunkra a görög irodalomnak és görög irodalomnak és görög életnek tanulmányozása eszközli. Nekünk a mi diadalmas amerikai szellemünk mellé több adag jó hellen szellemre van szükségünk. Nagyon érdemes tehát, hogy a saját magunké mellett a görög irodalommal minél jobban megismerkedjünk és az egyedüli szellem, mely méltó arra, hogy vele teljesen megbarátkozzunk, nem lehet más, mint a görög szellem.“

Az előadó beszéde után a táviratokban és levelekben küldött nyilatkozatok olvastattak fel. Tudnivaló ugyanis, hogy a bizottság elnöke a legtekintélyesebb amerikai tanfőfiakat, tanügybarátokat, testületeket előre felszólította, hogy ha másképen nem tehetnék, táviratban vagy levélben nyilatkozzanak a tárgyalásra kitűzött kérdésben. Ezek közül említsük fel a következőket:

Rövid táviratokban nyilatkoztak a görög mellett: *Young*, a csillagászat tanára a Princeton egyetemen; *Merrian*, a Columbia-College görög nyelv és irodalom tanára; *New-York* városa és *Tracy Peck*, a latin nyelv tanára a Yale-egyetemen.

A levelek közül először is a *Perrin*, a Yale-egyetemen a görög nyelv és irodalom tanárát olvastattak fel, a ki ezt írta: „Nekem úgy tetszik, hogy a görög történelem, irodalom, művészet és nyelv eléggé távol állanak a mi modern nyelveinktől, irodalmainktól és művészeinktől, hogy azon egyén szellemének, a ki velők foglalkozik, megadhassa azt a becses képzettséget, melyet mi *ἀποδρμίζ*-nak, azaz olyan ember képzettségének nevezhetünk, a ki az idegent, a távont látta. Megengedem, írja tovább levelében *Perrin*, hogy a latin és a modern nyelvek és irodalmak ezt jelenleg nagyobb kiterjedésben teszik, mint a renaissance és Casaubon Izsák korában

teheték; azonban a görög egymaga képes ezt kiváló mértékben tenni. Az újabb nyelvek és irodalmak nagyon közel állanak hozzánk és nagyon szorosán össze vannak kötve a mieinkkel; sőt a latin is erősen egybe van szövődve a mi irodalmi és szellemi életünk szövetébe. És mindettől eltekintve, természetes hajlam vonz engem, írja végül, mint forrásnyomozót, a göröghöz, mert ez nagy és kiválóan jó forrás.“

Ezután a *James Dana* levele olvastattak fel, a ki ugyanazon (Yale) egyetemen a földtan és ásványtan tanára. Az ő érve, írja az említett professzor, a görög megtartása mellett, egyéni tapasztalatából ered; neki tudományos működésében a görög igen nagy szolgáltatásokat teljesített, a reál tudományok tanulására még sokkal fontosabb az, mint a theológiát kivéve, akármely más szakra nézve, épen a görög kifejezések teljessége miatt, a melyek száma a tudományok haladásával lépten-nyomon szaporodik; végre mert ez a nyelv igen sokat tett az angol nyelv fejlődésére.

Határozottan lépett fel a görög megkövetelése érdekében *Crane* is, a Cornell-egyetemen a román nyelvek tanára. „Az én indító okaim, írja levelében, a görög nyelvnek és irodalomnak részint eredetén, részint belső becsén alapulnak; a baccalaureat-cursust olyan ifjú emberek végezik, a kik vagy tudós, vagy üzleti pályára szándékoznak lépni. Amarra nézve a görög kérdés nélkül szükséges; de az utóbbira nézve, úgy tetszik nekem, a tudományos képzettség becse szintén nagy, és ha az erre szükséges alapot nem vetik meg a collegekben, akkor azt soha sem is vetik meg. A főok azonban a görög és latin mellett az irodalmi hagyomány és szakadatlan fennállásuk nyomossága. Ha lassanként szétvágjuk a bennünket és a görög-római világot összetartó köteléket, akkor mi minden irányban szenvedni fogunk, és nem fogjuk tudni az utánunk következő nemzedékeknek átszolgáltatni a mögöttük levő kulturát.“

Whitmann, a chicagói egyetemen a biológia tanára így nyilatkozik: „Az első követelés, melylyel mi a derekas előkészütség elé állunk, az, hogy megadja nekünk az uralmat saját anyanyelvünk felett, és a képességet, hogy azt saját különleges tanulmányaink irányában gazdagítsuk. Nemcsak a folyékony, szabadság, és szépség az angol nyelv használatában, a mint az ma szokott jelentkezni, veendő itt tekintetbe, hanem épen úgy az a képesség is, hogy szókészletünket gyarapítsuk és tökéletesítsük. Ez a képesség azonban, a források ismeretét tételezi fel, és ezen forrásokat a tudomány emberére nézve a görögben és latinban kell keresni.“ Majd saját szakára térve át, így folytatja tovább *Whitmann*: „A biológiai tudományokban mindennap jönnek elő ezen nyelvekből vett kifejezések, ezen tudományok egész terminológiája tőlök van kölcsönözve, és minden efféle gyarapodás belőlük származik.“ Ez az ő sajátlagos oka a görög tanítás megtartása mellett. Ezenkívül természetesen nem feledi el, hogy vannak még más okok is, hanem ezeket nem neki kell itt felemlítenie.

Igen élénken vitatja a görögnek megkövetelését *Hart*, a szónoklat és angolnyelvészet tanára a Cornell-egyetemen. Alapgondolata az, hogy a modern képzettség a görög nyelv és irodalom hatása alatt fejlődött azzá, a mi. „A legjelesebb modern irodalmak a német és angol; a legnagyobb német és angol költők és írók művei azonban át vannak hatva a görög methodus és görög gondolatok által, így a Goethe, Schiller, Lessing művei, a kinek kivált Laokoonját és dramaturgiáját meg sem lehet érteni a görög ismerete nélkül. A legjelesebb angol költők is ugyanazon forrásból merítették; Tennyson, Browning,

865
57

565
525

Shelley minden érzéseikben teljesen görögök. Az egész Erzsébet-Stuart periodus irodalma elvitathatlanul a görög-latin ujrászülemelésének a gyermeke. Hogy lehetne boldogulni görög nélkül például Miltonnal? Magát az eredeti Shakespearet is görög szempontból lehet legjobban becsülni. Csupan a Pope-Goldsmith féle iskola kísérlette meg, hogy magát felszabadítsa a görög hatása alól; hanem aztán ezen iskola a legjózanabb, és legkevésbé költői. Burns Róbertben nincs ugyan egy mákszem görög sem, és ő — az eke embere — a legelső rangú lyrikusok közé emelkedett; no de nem is sok van ilyen Burns-fajta költő. Görög gondolatok, görög methodusok és formák tartanak és élnek tovább is nálunk, és ha a collegek és egyetemek az angol amerikai irodalmat magyarázni kívánják, a *miért* és *honnan* kérdésekre meg akarnak felelni, akkor a görög ismeretét meg kell követelniök.

De akadtak olyanok is, a kik a két szélső álláspont között mintegy közvetítő állást foglaltak el; ezek a fakultatív-irány hívei; úgy látszik azonban, hogy kevesen voltak. Ilyen álláspontot foglalt el *Launsbury*; az angol nyelv tanára a Sheffield-reáliskolában, a ki úgy nyilatkozott, hogy a görögöt épen magának a görögnek érdekében fakultatívva kell tenni; hogy azon tanulók, kik szeretettel és lelkesedéssel akarnak vele foglalkozni, némely tanulóársuknak a rájuk kényszerített tárgytól való idegenkedése miatt lépten nyomon fel ne tartóztassanak. De hozzá teszi, hogy ő különben a görög nyelvnek és irodalomnak megérhetetlen becséről olyan nagyon meg van győződve, mint bárki más.

Barkász Károly.

KÖZÉLETÜNK.

Vagyonösszeírás.

II.

Jelentő ívek.

Még ma sem tudjuk a magyar ref. egyházak anyagi viszonyaira vonatkozó leltári adatok végső összegezését.

A mit tudunk, mindössze annyi, hogy a leltári bizottság márcz. 31-en gyűlést tartott, hogy a konvent a lelkeszi javadalmak pótlására évi 450,000 frtot fog majd az országgyűléstől tisztelettel kérni, s hogy azért, hogy a konvent előadója a jelentő íveket össze fogja majd összegezni, eddig 600 frtot adtak.

Az összeírásnak egyelőre csak ennyi a positiv eredménye. A többi mind csak problematikus értékű. Füst, pára és zöldelő reménység.

Az első sorban az összeírással feltüntetni szándékolt anyagi helyzet.

Az a tényleg végrehajtott munkálat adatainak megbízhatósága.

És az magának a 450,000 frt állami segélynek a sorsa.

Ez utóbbit én is a jövőre és az igaz ügyében bizó, tűrő reménységre utalom. A másik kettőért pedig a jelentő íveket, a bevallás mikéntjét és a felülvizsgálat körül követett eljárást okozom.

Az a meggyőződésem ugyanis, hogy a *végrehajtott összeírás nem fogja a mi tényleges anyagi viszonyainkat teljes egészében feltüntetni, nem főleg a jelentő ívek miatt, mert azok*

nem tartalmazzak minden e célra szükséges rovatot. Lélekszám, családok, keresőképes önálló családtagok, állami és községi adókról, új építkezésekről, adományok-

ról, kamathátrányokról, tőkeleírásokról, soha be nem folyó egyházi adókról nem tudnak és nem is akarnak tudni semmit. Egyházmegyei, kerületi alapok, iskolák vagyona, domesztikális és állami segélyek ügye nincsenek még szóval sem érintve az ívekben. De ott is, hol a főcímet helyesen sorolják fel: *nem részleteznek kellőleg.*

Nem részleteznek kellőleg. A vagyon-rovatban nincs az annyira fontos magtáraknak és egyházfentartási, megváltási alapoknak helye. A jövedelem és szükséglet rovatainál nincs minden fontos és tényleges bevétel és kiadási ág felsorolva. A miből egyfelől az következik, hogy a vegyes rovatok összege szerfelett megnő és ez által sok fontos jövedelmi forrás és szükségleti tétel el-siklik a szem elől; másfelől pedig oly általános jellegű kiadások, mint gazdálkodás, fuvar, napszámok stb. nem kapnak megfelelő címet. Az pedig, hogy a szolgálmányokról csak az egyik részen van szó, teljesen lehetlenné teszi a valódi mérleg megállapítását.

Néhol többet is mondanak, mint kellene. A nem jövedelmező vagyonnak is jövedelmet követelnék: templom, belhivatalnoki épületek. E miatt különösen a Jövedelem és szükséglet és a tisztifizetések rovatjainál csinálnak zavart. De miért is kell a belhivatalnoki lakások értékét feltüntetni? Eddig a fizetésbe a lakást nem számítottuk. Az a cél, hogy a lakás beszámításával egészítettessenek ki a lelkeszi fizetések? Ez nem volna helyes. Vagy az, hogy nincsenek-e fényűző lakásaink? Felesleges aggodalom. De ez még hagyján, nagyobb baj az, hogy

nem eléggé áttekinthetők. Az épületek közt sorolják fel a szent eszközöket, a tőkék közt a készpénzt s a jövedelem és szükséglet összeállításánál az egyházi adót. E rovat adott legtöbb félreértésre okot. A jelentő ívek híveink megterhelhetésére nézve akartak volna feleletet, e helyett kaptak összegezést és fél eredményt. S ezt a miatt is, hogy a közalapi adó nem simul a többi egyházi adókhöz, a miatt is, hogy

a rovatok is zsúfoltak és nincs mindenre kellő hely, kellő rovat, s ez az egyházmegyei s kerületi és egyetemes összegezésnél, az adatoknak % számítások által lehető illusztrálásánál is lépten-nyomon kitűnik. S a mi legfőbb, nem annyira a *tényleges*, mint inkább a *lehetőséges* állapot feltüntetését czelozzák. Nem azt mondják el, hogy a dolog *van*, hanem a hogy *lenni kellene*. Így aztán ez íveken minden kamat pontosan befoly; tőke soha sem vész el és a belhivatalnoknak mindenki pontosan megfizet. Hátráléka nincs senkinek. Boldog világ! Kár, hogy csak a papiroson van meg, s még nagyobb kár, hogy *a jelentő ívek adatai sem megbízhatók.*

Mindazon nyilatkozatok közt, melyek eddig az összeírás munkálatokra nézve nyilvánosságra jutottak, a közalap előadója a legkedvezőbb. Ő csak némely hibás ívekről teszen említést. De más mindenki csak a legnagyobb skepszissel szól és ír e munkálatokról. Szerintem is ez utóbbi nézet az indokolt. Indokoltá teszi főleg a *bevallásnál és a felülvizsgálatnál követett eljárás.*

Annyira megszoktunk a felsőbb hatóságoktól félni és intézkedéseiktől minél kevesebbet remélni. Aztán meg nagyon szegények is vagyunk. Ez a körülmény magyarázza meg azt, hogy a bevallásnál úgy az egyes érdekelt, mint egész testületek szembetűnően inkább a kedvezőtlen viszonyok feltüntetésére törekedtek. A javadalmak minél kevesebb föld- és stólajövedelmeket akartak bevallani. Nem mind, hanem egy jelentékeny rész. Az egyházmegyek sem mentek hasonló irányú törekvésektől. Nem mind, de mégis egy jelentékeny rész.

Igy történt aztán, hogy sok helyen az adatok a tényleges viszonyoknak megfelelők, sok helyen nem azok, s ez a méltányos segélyezést fogja esetlegesen megnehezíteni. Így történt aztán, hogy a 86-diki egyetemes névtár adatai ellenére több olyan egyház és egyházmegye, mely akkor még többlettel zárta számadását, ma deficitet mutat ki; s hogy a jelentő íveken végrehajtott összeírás eredménye sem az eddigi egyházmegyei összeírásokkal, sem pl. az épületeknél a tűzkárbiztosítási bevallásokkal meg nem egyezik. A jövedelem és szükséglet rovatai pedig, a mint hogy nem is a számadásokból állapították meg, nem is a tényleges viszonyoknak megfelelők, csak csinálva vannak, mint az épületek fenntartására beállított egyházkerületi hányad (200,106 kor.), melynél néha egy egyházmegye is többet sorol fel esperesi jelentésében.

E körülményt ha látta is, nem tudta megigazítani a felülvizsgálat sem. Részint azért, mert az utasítás nem követelte azt, hogy a földbirtok kataszteri birtokívvvel, tőke és kamat a kötvénykönyvvel, adósság a kötvénnyel, bevétel és kiadás a számadásokkal, jövedelem utánkérdezésekkel, adók ügye díjlevelekkel, magán számadásokkal igazoltassanak, — részint azért, mert e helyesbítés eszközlésére a jelentő ívek nem tartalmaztak megfelelő rovatot.

Igy áll az összeírás ügye. De midőn mindenkinek jut a hibából, nem okolok senkit. A jelentő ívek szerkesztőit sem. Lehet, ha Szász Domokosra bízzák, vagy Dávidházi, vagy csak a közalap előadójára is, megcsinálták volna jobban. Lehet, hogy miután ez volt az ilyenmő első kísérlet, ők se fogyatkozás nélkül. Ezután már biztosabb talajon mozoghatunk, ezután már egy következő összeírásnál teljes sikerre számolhatunk. S ez új összeírást végre is kell hajtani nemcsak azért, hogy azt az esetleges 450,000 frtot eloszthassuk, nemcsak azért, hogy a domesztika-segélyeket kellő helyére juttathassuk, hanem azért is, hogy tőrhetetlen anyagi viszonyaink teljes ismeretére jutván, a szükséges reformokat is kezdeményezhessük. E végett pedig a mostani jelentő ívek sorsán okulva, elsőben is egy minden anyagi kérdésre kiterjeszkedő, világosan áttekinthető részletes táblázatot kell készíteni, olyan alakban, mint a népmozgalmi adatok feltüntetésére szolgáló statisztikai füzetek s aztán a kataszteri hitelesített ívek, az egyházi számadások, bérlevelek, adófükönyvek; s a tényleges állapot szerint igazságosan be kell vallani legczélszerűbben az egyháziátogató küldöttségek közbejöttével, mindent. S addig is, míg ez megtörténhetnék, fontolóra kell venni a mostani, bár hozzátétőleges adatok tanulságait.

—
Ferenczy Gyula.

A bihari ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

A bihari ev. ref. egyházmegye f. hó 18-án tartotta ez évi tavaszi közgyűlését N.-Váradon Ritoók Zsigmond e. m. gondnok s Szabó Károly esperes elnökle alatt.

A gyűlés annak ellenére, hogy a közigazgatási peres ügyek az egyházi törvények értelmében a közigazgatási bíróság által tárgyalattak, — másfél napig tartott, főképen a marjai fegyelmi ügy miatt, melynek tárgyalása fél napnál több időt igénybe vett.

A gyűlés főbb tárgyai közül álljanak itt a következők:

Legelsőben felolvastattott a gondosan szerkesztett esperesi jelentés, mely beszámol a fél év alatt történt változásokról a lelkészi és tanítói karban s az ezek folytán tett esperesi intézkedésekről, egyszersmind jelenti,

hogy az egyházmegye területén ez idő szerint béke és rend honol, — kivéve a kis-marjai gyülekezetet, hol a lelkész és hívei közt támadt peres ügy e gyűlésen fog tárgyalatni. Más tekintetben az egyházmegye területén a valláserkölesi élet örvendetes fejlődése tapasztalható, s az anyagiakban való gyarapodást is jelzik a bejelentett építkezések. A konventi gyűlés által elrendelt országos ev. ref. egyházi vagyonszeírás a jelentőívek alapján a tiszántúli egyházkerületben elkészült s annak alapján a bihari egyházmegye vagyoni állása a következő:

I. *Vagyon*: Épületek, földek és tőkepénzek összesen 3.122,297 korona.

II. *Teher*: Adósságok czímén 186,920 korona.

III. *Jövedelem*: Földek, tőkepénzek s egyházi adókból 200,291 korona.

IV. *Szükséglet*: Belhivatalnokok fizetése, adósságok törlesztése s épületek fenntartására 195,491 korona.

Egyházi adó czímen a bihari egyházmegyében levő 47,378 lélek fizet 101,859 koronát, esik egy lélekre 2'15 kor., vagyis 1 frt 7½ kr.

Végül jelenti az esperes, hogy az egyházkerületi „Egyházi értekezlet“ a jelen évi gyűlését N.-Váradon fogja tartani. A közgyűlés örömmel vette ezt tudomásul s a szükséges előkészületek megtételével esperest s a tanácsbírói kart bizza meg.

Az ezután elintézett folyó ügyek rövid kivonatban a következők:

A n.-várad prot. felsőbb nőnevelő-intézet ügyében működő bizottság egy hatalmas lépéssel a megvalósulás felé viszi ez ügyet, beszámolván ugyanis az e célra megindított gyűjtések eredményéről, egyszersmind a n.-várad egyház által adományozott telken emelendő diszes egyemeletes intézeti ház tervrajzát és költség-előirányzatát betérjeszti, mely szerint az épület harmincegyezer forintot venne igénybe. Javasolja, hogy az az egyházkerületi közgyűléshez azon kérelemmel terjesztessék fel, hogy részére állandó segélyt biztosítson. Nincs tehát már más hátra, hogy az egyházkerület is figyelembe vegye ezen intézet szükségességét s tegye lehetővé annak felállítását!

A közgyűlés a jelentést örömmel vette tudomásul s a terveket állandó segély kérelmezése mellett az egyházkerületi gyűléshez terjeszti föl.

Az egyházmegyei „lelkészi temetkezési segélypénztár“ felállítását kimondatott, melynek minden lelkész kötelezett tagja. Ezen üdvös intézet folytán már a jelen évtől kezdve minden lelkész halála esetén annak özvegye vagy hátramaradt családja 100 frt temetési járulékból részesül. S ha megjegyezzük, hogy ezen járulékot csekély 2 frt 35 kr. lelkész-halálozási esetenként befizetendő díj ellenében nyerik, ezen a legszomorúbb s a legkétségbeejtőbb helyzetben leggyorsabb segélyt nyújtó intézmény üdvös voltát alig kell bizonyítanunk. Hogy hány kétségbeesett lelkész-özvegy bús aggodalmát fogja ez eloszlatni? azt csak az képzelheti el, ki egy szűk sorsban élő lelkész-társ halála esetén a szegény özvegy tépelődésének tanuja volt valamikor!

Ezután többféle bizottságok jelentései vétettek tudomásul, nevezetesen a tanügyi bizottság azon jelentése, miszerint az iskolalátogató küldöttségek számára — egyöntetű eljárás végett — nyomtatott rovatos jelentő ívek készítettessenek, helyeslő tudomásul vétettek.

A különféle számadásokat vizsgáló bizottságok, a közalapbizottság, a révi missiói lelkész negyedévi s az egyházmegyei ügyész jelentései tudomásul vétettek.

Végül több egyház építkezési tervrajzokat terjesztett

be, nevezetesen: *Élesd* diszes, a mai korhoz illő lelkészi lakra hetedfélezer forint költséggel; a *nagyvárad*i egyház megromlott egyik temploma renaválására 12 ezer forint költséggel; *Nagy-Kereki* diszes leány iskolájára, *Pelbárt-hida* ódon temploma megújítására vonatkozólag; mindezek jóváhagyattak és engedélyeztettek.

A délutáni órákban a közigazgatási bíróság tartott ülést több apró kisebb jelentőségű peres ügyben, végül a nagy port vert kismarjai fegyelmi ügy tárgyalásához fogott a bíróság, a legnagyobb foku érdeklődés mellett. Az esteli órákban csak a rendkívül terjedelmes vádlevél s vizsgálati iratok olvastattak fel, s már ezekből, még inkább a nagyszámmal megjelent marjai hívek szenvedélyes szavai s izgatott magaviseletéből azt kellett látnunk, hogy ezen kínos ügy mesterséges izgatás eredménye s nem annyira a vádpontok súlyosok, mint inkább a gyülekezet tulnyomó többségének gyűlölete olthatatlan és engesztelhetetlen, s a kölcsönös emberi gyarlóságból eredő hibák és tévedések zaklatták fel a lelkész és gyülekezet indulatát egymás iránt egész a végeleskedésig, melyet ha lecsillapítani nem sikerül, sajnos! a végpusztulásra vezetheti ezen egyik tekintélyes és virágzó egyházunkat.

Késő este a bizottsági gyűlés félbeszakítva a tárgyalást, azt a következő napon folytatta és fejezte be. Melynek eredménye az lett, hogy a bíróság a vádolt lelkészt 3, mondd három, vádpontban találta vétkesnek s ezért fűdésre s az eljárási költségek viselésére ítélte. Ez ellen a kis marjaiak felebbezésüket bejelentették.

Ezzel a gyűlés bevégeződött.

Körörszölgyi.

A nagykárolyi ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

Tavaszi közgyűlését április hó 18-án tartotta meg a nagykárolyi ev. ref. egyházmegye, Nagy-Károlyban, Segesvári József esperes és Kulin Imre gondnok elnöklete alatt. Egyike volt azoknak az u. n. szürke gyűléseknek, a melyek alig hagynak valamit beszéltetni magukról. A tárgysorozat ugyan elég feles számu, mintegy 26 tárgyat tüntetett elő, de mivel ezeknek jó része küldöttségi jelentés és kérvényezés volt s a kérvények egyrésze a felszerelatlenség eredendő bűnében találtatván, rövid uton vissza helyeztetett: nagyon könnyen s gyorsan letárgyalható volt. Szokásosan esperes imádsága előzte meg a megnyitást, melyet az elnöki, aztán az egyházmegye szellemi és anyagi állapotáról szóló esperesi jelentés s ennek kapcsán az egyházlátogatási jegyzőkönyv tárgyalása követett. Az egyházmegye szellemi és anyagi állapota közötti viszony tökéletesen protestáns, vagy kép nélkül szólva, míg a szellemi dolgokban elég jól meg volnánk, addig az anyagiak, mint azt a nagyszámu segélykérvények is igazolják, igen sok kívánni valót hagynak fenn. Államsegélyért beérkezett 38 kérvény közül 31 nyert kedvező elintézés. A segélyösszeg az egyes kérvényezők között egyenlő arányban fog kiosztatni. Egyházkerületi képviselőkül egyházi részről Ujlaky Gábor, világi részről Domahidy Elemér választottak meg. Az egyházmegyei közpénztári számadás rendben találtatott. Bevétel volt: 2424 frt, kiadás: 1975 frt, maradvány: 448 frt. A közalapi bizottság jelentése szerink a 1894-ik évi közalapi bevétel 1046 frt 90 kr volt. Új alkotás számba menne az egyházi szegény alap szervezése. Erre nézve azonban egyházmegyénk jóakarata nál egyébbel nem rendelkezvén, hivatkozva az ismeretes protestáns áldozatkésztségre, mindössze melegen ajánja e nemes emberbaráti intézményt egyházaink figyelmébe, hogy

más forrás hiányában, gyűjtés vagy adományozás útján igyekezzenek azt létesíteni. A tanítói özv. árva gyámintézet alapszabály-javaslat, a gencsi, domahidai egyházak ingatlan eladása tárgyában benyújtott kérvényei, formahibák miatt vissza tétettek, míg a király-daróczi, géresi, kr.-szentmiklósi, n.-dobosi egyházak hason tárgyú kérelmei helyben hagytak. A nagy-dobosi egyházban a templomi építkezés körül felmerült differenciák kiegyenlítése egy küldöttségre bízott. Jóvá hagyatott a géresi egyház 1200 frt gyámintézeti kölcsön bekebelezetésének elengedése iránti kérelme, míg a szamoszegi egyháznak iskolai telekszerzés és iskolaépítésre 5000 frt kölcsön felvehetése iránti kérelme csak akkor lesz jóváhagyható, ha a kinevezett küldöttség jelentése, a terv és költségvetés átvizsgálása után, beérkezik. Küldöttség feladata lesz a hodászi belhivatalnok régi díjleveleknek a mai korviszonyokhoz mért átalakítása. Nyírmegyesi lelkész a lelkészekre is kivetett út adó tárgyában kérelmezett, mire nézve a szolgabírói hivatal, a kivetés törvényessége megállapítása céljából, megkerestetni határozottatott. Pártolól fogadtatott a beregi egyházmegye átírata, építészeti szakértők által pályázat útján előállítandó egyházi középületi tervezetek létesítése és sokszorosítása tárgyában. Jegyzőkönyv hitelesítésével esperes, Lövey Pál, Ujlaky Gábor, Szabó Gusztáv és Kulin Miklós bizattak meg. A közgyűlést társas ebéd követte.

Kis-Majtény, 1895. április 20.

Havas Gyula,
ev. ref. lelkész.

A n.-bányai egyh. megye gyűlése.

A n.-bányai egyh. megye április hó 18. és 19-én tartotta meg tavaszi közgyűlését szokott helyén N.-Bánya városában, mely városnak vendégszeretetét annyiszor veszi igénybe egyh. megyénk; de a mely vendégszeretet — úglátszik — szintén oly kiaknázhatlan, mint ezen bányaváros Érczhegységének aranydús tartalma. Bizony régen nevezetes N.-Bánya vendégszeretetéről s e nevezetességet nem engedi magától elvitatni még a mostani idők nehéz viszonyai között sem. N.-Bánya örvend, hogy minket magának mondhat és mi szintén örvendünk, hogy van nekünk egy ilyen, külsőleg is elegáns és művelt, bensőleg pedig igaz magyar vonásu, meleg kedélyű és egyházi életünkért lelkesülni tudó közönségünk, mint N.-Bánya város kedves közönsége.

A gyűlés első napja lehangoló auspicziumok közt indult meg, a mennyiben egyh. megyénk nagy tekintélyű főgondnoka mgs. Ujfalussy Sándor elhunytát kellett tudomásul, szomorú és gyászos tudomásul vennünk. Nt. Esperes ur megható szavak kíséretében jelenté be a halálesetet, röviden méltatta az elhunyt jeles férfiú érdemeit s indítványt tett annak j.-könyvi megörökítésére. Ez indítvány azzal toldatott meg, hogy a gyászoló családhoz részvétirat intéztessék.

E szomorú jelentés után ismét egy meglepő és váratlan eset következett, a mennyiben Esperes ur bejelenté lemondását és kérte annak elfogadását. A gyűlést teljesen készületlen találta ez a visszavonulási szándék s alig tudta magát tájékozni, míg utoljára is egyhangulag kimondá, miszerint a lemondást nem fogadja el, mert nem látja annak sem idejét, sem okát, hanem tartsa fenn esperes ur más alkalomra visszalépési szándékát, ha ezt valóban később is szükségesnek véli. Minden oda mutat, hogy egyh. megyénk feledni akarja a multat és többre becsüli a békét a háburunál. Legyen hát béke közöttünk és e kékének legyen áldása a kettőzött és kitartó munka!

A gyűlést megelőzőleg egyházi szónoklattal egybekötött istenítészt tartatott, melyen Sátor Dávid sz. váraljai lelkész és új tanácsbíró elmélkedett. A tengeri vihar bibliai történetét vette alapul és témája volt: „Nem a külső támadások, társadalmi vagy politikai átalakulások döntik meg a prot. anyaszentegyházat, hanem a bennünk lakozó közöny és kicsinyhitűség”. Az eddig is előnyösen ismert szónok nem mesteri fogásokkal, hanem az igazság közvetlenségével és természetes szónoki hévvel kötötte le a hallgatók figyelmét és eleitől végig megnyerte a közönség tetszését.

Legfontosabb része volt gyűlésünknek az évi esperesi jelentés, melyben ha sok vigasztaló, de igen sok elszomorító dolog is került napfényre. Különösen elszomorító e jelentésben általános szegénységünk, mely ellen küzdeni alig van módunkban. Ez a szegénység a legnagyobb ridegségben iskoláink fentartásánál nyilatkozik meg, hol nemcsak iskolaépületeink rozzsantsága, hiányos felszerelése, hanem a tanítói fizetések nyomorúsága beszél, — nemcsak beszél, — hanem kiáltoz erről. A 300 frt minimum igen sok helye ma sem volt elérhető, minek következtében iskoláink létele erősen fenyegetve van; pedig egyh. megyénk még múlt évben elhatározta, miszerint szegény iskoláink részére kérni fogja a 400 frtra való kiegészítést, de hát mit ér ez, ha az egyh. kerület nem engedte létesülni ezt a jó szándékot, sőt egyenesen megróttá egyh. megyénket e határozatért, azt mondván, hogy „az egyh. megye túllépte hatáskörét”. No, már ma e miatt oda jutottunk, hogy 51 iskola közül 17-ben csak ideglenes tanító van, háromban semmiféle tanító sincs. Ellehetünk rá készülve, hogy az év lejártával iskoláink negyedrésze tanító nélkül marad, mert a 300 frtos fizetésekkel már ma is hasztalan nyitunk pályázatot. Végre is meg kell szünni e nyomosuságos állapotnak. Vagy lemond egyházunk szegényebb iskoláiról, vagy igénybe veszi a 400 frtig való kiegészítésre az államségélyt, mert így még fentarthatja s nagy részben magáénak mondhatja a kisebb iskolákat is; de azt nem nézheti el, hogy mindenféle emberek, oklevél nélküli peregrinusok töltsék be évről-évre „ideiglenesen” a tanítói állásokat s ez által neveltségessé tegyék népoktatási munkánkat, megtépdessék a multak dicsőségével ragyogó kultur-munkánk babérait.

Vagy éljünk és küzdjünk dicsőséggel, vagy haljunk meg jó emlékezettel.

Egyh. megyénk fentartván elvileg a 400 frtos minimumot, utasítja az egyházakat, miszerint ott hol különben is államségélyt kell igénybe venni a 300 frt kiegészítésére, kérjék 400 frtig a segélyt a felsőség beleegyezésével!

A jelentés egyik legszebb része az, melyben jelezve van, hogy a grf. Degenfeld Sándor által létesített, eddig magánjellegű ref. iskola nyilvános jelleggel ruháztatik fel, mert a nemes gróf büzgősége véglegesen megteremtette az iskola és tanítói fizetés alapját. Magyar szó hangozik hát a bércek között ismét és az egyszerű zsolttár szent harmóniája zendül meg a völgyeken, dicsóítva az idegen nyelvű népek között a magyarok Istenét! Áldva legyen, a ki ezt kigondolta és meg is cselekedte!

A fizetések rendezése, a vékás életnek sulymértékre változtatása ismét csak vajudik, de végleg megoldva nincs. Ugyáltszik, ez a mi tengeri kigyónk.

Még sok apró ügy intéztetett el, azután közigazgatási és fegyelmi ügyek következtek.

Mielőtt azonban idáig jutottunk volna, ismét egy lehangoló esettel kelle leszámolnunk. Az apai egyház, ez a folytonos viszátkodó atyafiság jött oda békét

hirdetni. Békét, de nagy áron! Bartha Mór lelkész ur, megúván a folytonos harczot, lemondott papi hivataláról s ezt a hívek bizonyos kárptólás nyújtásával elfogadták s ez áron jeleztek békét. Nagyon szomorú jelentés ez! Ime, egy jobb sorsra méltó férfiú, jeles pap inkább önként elhagyja helyét, csak hogy magának és egyházának nyugalmat szerezzen. Vajjon sikerült-e ez? Az egyházra nézve kétkem, mert az apai egyház tovább fog viszátkodni, miután van ott néhány ember, kik mint némely állatok, — csak zavarosban tudnak megélni. Adja az Isten, hogy kételkedésem ne legyen valósággá!

Hogy közétkezések is voltak, az természetes.

Sinka Lajos.

APRÓSÁGOK.

Bármilyen eltérőleg nyilatkoznak fővárosi lapjaink Agliardi nunczius magyarországi látogatásáról, az a hétének mindenesetre egyik legérdekesebb jelensége. Először a hercegprimást látogatta meg Esztergomban. A tiszteletére rendezett diszebeden a házigazda latin nyelven üdvözlé a vendéget, elnevezve őt a pápa leghűbb fiának és a magyarországi „szent egyház” legéberebb örének, kinek Isten körünkben szép napokat engedjen stb.

Különös szellem hatja át ezt a római egyházat! Egyik főpapja, a ki sokféle czime között az ország primásának s „a pápai szék született követének” is nevezi magát, egy olasz származású paptársát, a ki most van először hazánkban, a magyar „szent egyház” legéberebb örének czimezeteti. Ha ez nem pusztán udvariasági nyilatkozat, akkor mindenesetre jellemző önvallomás. Mert mi eddig azt hittük, hogy hazai kath. egyház legéberebb öre a palliumos főpapak sorában található fel. A primás nyilatkozata után be kell vallani a csalódásunkat; de hiszen ez emberi dolog.

A sok port felvert nyitrai képviselő választás eredménye e sorok megjelenésekor már ismeretes lesz előttünk. A hírek szerint, a kath. néppárt mellett, a római papok hihetetlen módon korteskedtek. Agliardi nunczius vendég szereplése ebben az irányban valószínűleg még buzdítólag hat rájuk. Zichy János grófnak, a néppárti jelöltnek új zászlóit nagypénteken hordatták fel a püspöki várba. Egy plébános pedig a szombati föltámadási körmeneten a szabadelvű párti híveket eltiltotta a baldachin és a husvéti gyertyák szokásos vitelétől. Határozottan állítják, hogy a nyitrai püspök is korteskedik.

Akaratlanul is eszünkbe jut a nagyhirű Dudics püspöknek, a tridenti zsinat idejekor püspök-társaihoz intézett ez a nyilatkozata: Miért adott Isten nektek eszet? Nyissátok ki szemeiteket, verjétek ki belőlök azt a nehéz veszedelmes álmot vagy álmokórságot, mely elméteket elfogja.

A kath. papság némely tagjai maholnap már a katonákat is magokhoz vonják, — a politika hinárjába. Egy nem politizáló katona egyik budapesti lapba a következő érdekes levelet küldte: Kérném sürgősen oda-hatni, hogy a r. kath. katonáknak a templomba mnenés megtiltassék. Én vasárnap egynéhány templomban voltam, de mindenünnen azonnal ki kellett mennem, mivel politikáról prédikáltak a papok. Mivel azonban a szolgálati szabályzat előírja, hogy a katonának nem szabad politikai gyülekezetben megjelenni vagy politikai beszédet hallgatni, így most a katonák templomba sem mehetnek. Hogy

azonban ne legyen senki büntetve azért, hogy *politikai templomba* megy, kérem sürgősen interpellálni a minisztert, hogy a *katonáknak tiltsa meg a r. kath. templomba menetelt.*

A M. Á. azonban a levél beküldőjét orvtámadónak mondja, mert nem mondotta meg, melyik templomban hallott a politikáról. Intézzék el egymás közt a dolgot, annyi azonban bizonyos, hogy újabb időben sok kath. templom vált (tisztességgel legyen mondva) kortes tanyává.

Egy francia könyv jelent meg a napokban, mely a Párisban fejöket felütött szektákról értekezik, „apró vallásoknak“ (les petites religions) nevezvén el azokat. Ilyenek a többi közt a *paganisták*, a kik az eleusisi mysteriumokat akarják feleleveníteni; a *swedenborgianusok*, a kiknek már templomuk is van; a *budhisták*, kik Budha vallásának terjesztésén működnek; a *vintrasták*, ezeknek prófétájához (Vintrashoz) Illés próféta szállott volna le; most egy asszony a papjok; az *Isis-ímádók*, a kik az egyiptomi kultuszt űzik . . . és még mások is, elég legyen belőlök ennyi.

Különös dolog, hogy a pápa mégis az angol egyház egyesítésén töri a fejét, holott a közelfekvő kath. Franciaországban oly tág tere van — a belmissiónak.

A pápai nunczius előtt Budapesten tisztelgett a Sz. István társulat választmánya is. Az elnök (Zichy N. gróf) francia, az alelnök (Kisfaludy A. Béla) latin nyelven üdvözölték. A nunczius válaszában kiemelte, hogy a pápa a legnagyobb érdeklődéssel viseltetik a társulat működése iránt. Az ezeréves ünnep közeledtét is érintvén, úgy nyilatkozott, hogy „a pápa szeretete módot fog találni arra, hogy ünnepükön valamiképen jelen legyen.“

Vajjon minő meglepetéssel fog kedveskedni a pápa „szeretett Magyarországnak“? Meglehet, akkorára megkerítik VII. Gergely pápa eredeti levelét, melyet Salamon királyhoz intézett, feddvé őt (a királyt), hogy országát a német király kezéből fogadta el *hűbériül*, holott „a mint honod nagyjaitól megtudhatod, *Magyarország a szent római egyház tulajdona, melyet István király hajdanta minden joga- s hatalmával egyetemben dicsőült Péternek felajánlott s ájtatosan átadott.*“

Ezt a levelet aztán nagy, ünnepies körmenetben, becses ereklyeként helyezhetik el legméltóbb helyére — a Sz. István társulat levéltárába!

Agliardinak a Sz. István társaság választmányához intézett válaszában van egy passzus, mely veszedelmesen hasonlít VII. Gergely pápa előbb említett levelének tenorjához. A nunczius így szólt: „Ti azt a dicső királyt választottátok a társulat védnökévé, a *ki a római szent széktől kérte koronáját*, melyet a *jövőbe néző aggodó lélekkel* a holdogságos szűznek ajánlott fel, és így az ujonnan megalkotott királyságot, a megszilárdított hazát a *sentszék és a boldogságos szűz pártfogása alá helyezte.*“

No de hát a vendégjog megsértésével nem illik „nodum in scirpo quaerere“ a mi magyarul annyit jelent: a kákán is csomót keresni. Csütörtökön ugyanis haza megy már Nagyváradról, mert most Schlauch bíboros vendége a nunczius úr; akkor talán a mi jámbor politikusaink is elkezdenek gondolkodni arról: hogy miket is mondogatott hát itten-ottan a magyarországi „szent egyház legéberebb öre“?

A főrendiház által visszaküldött egyházpolitikai törvényjavaslatokkal e napokban foglalkozott a képviselőház közoktatási és igazságügyi bizottsága. A miniszter azt a nyilatkozatot tevő, hogy a főrendek által törölt

szakaszoknak visszaállítására a kormány sulyt fektet (lásd a vezércikket lapunk 13-dik számában.) A miniszter által előterjesztett javaslatot erre mindkét bizottság elfogadta. Valószínű, hogy a még függőben lévő két javaslatnak (szabad vallásgyakorlat és reczepció) a képviselőházban most folyó letárgyalása után folytatódik majd megint tovább, a főrendiházban a *keresztes háboru.*

B. D.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Tanítóképességi vizsgálat.** A tavaszi képesítő vizsgálat f. hó 22—25. napjain ment végbe. A vizsgára jelentkezett 22 tanító és 17 hittanhallgató, kik közül időközben 1 tanító és 2 hittanhallgató visszalépett, így a vizsgázók összes száma 36. A bizottság főtiszt. Kiss Áron püspök úr elnökle alatt Dávidházy János esperes, Tóth Sámuel egyh. kerületi főjegyző, Balogh Ferencz, Könyves Tóth Kálmán egyh. kerületi tanácsbíró urakból, a tanítóképezdei tanárokból s a theologiai akadémia képviselőjében Csiky Lajos dékánból állott. A hó 22-ik napján az írásbeli, 23—25. napjain a szóbeli, ugyancsak 25-ik napján a gyakorlati vizsgák tartattak meg. A vizsgák eredményéhez képest Kovács Imre nánási, Juhász Sándor pocsaji, Mester János tiszaföldvári okleveles tanítók és Borsi Ida, Borsi Ilma, Kovács Jolán b.-ujfalui okleveles tanítónők részére a vallástani tárgyakból képesítő igazolvány adatott; Gere Géza kabai, Pokoly István n.-szalontai, Rácz Károly debreczeni tanítók *kittünő* (1) oklevelet, Erdei János makói, Borbély Imre bakonszegi, Szilvási Bálint árpádi tanítók *jeles* (2) oklevelet, Csóka Lajos asszonyvásári, Szabó Bénéiamin h.-böszörményi, Stiglicz Sándor m.-tassi tanítók *kielégítő* oklevelet nyertek. 3 tanító részben tett vizsgát, 3 pedig ismétlésre utasított. A hittanhallgatók közül oklevelet nyertek jó eredménnyel: Keresztesi Károly 4. é. th., Kovács Lajos 4. é. th., Soltész Elemér 3. é. th.; *kielégítő* eredménnyel: Fekete Sándor 3. é. th., Valádi Mátyás 4. é. th., Veress István 3. é. th., Könyves Tóth Sámuel végzett theol., Sipos Károly 4. é. th., Barkász Kálmán 4. é. th. Öt hittanhallgató javító vizsgálatra utasított.

— **A dunántúli ev. ref. egyházkerület közgyűlése** f. hó 24-én kezdődött meg Székesfehérváron Pap Gábor püspök és Tisza Kálmán főgondnok kettős elnökle alatt. A pápai főgymnasium igazgatójává Kiss Ernő hely. igazgatót választották meg. A gyűlés közérdekű tárgyaira még visszatérünk, most csak azt említjük föl, hogy Tisza K. a tiszteletére rendezett banketen igen érdekes toasztot tartott, melyben a többek között ezeket mondá: „református lelkezeink mellett van az igazság, s a fanatikus emberek művén hamar végig seper az igazság seprője. Ő a legnagyobb veszélyt nem véres fegyverekben látja; veszélyesebb a titkon lappangó csábítás, miként a férgek rágása a tölgyben. A papok ne csak a szószéken tanítsák hivatásukat, de a családok körében is“. Arany szavak ezek, főként egy világi úr szájából.

— **Emlékeztetésül.** A mult év május hava 9-dik napján nagytiszteletű Szeremlei Sámuel úr, mint a tiszántúli ev. ref. egyházkerületi középiskolai felügyelőtanácselnöke a gymnasiumi I., II., VI., VII., VIII-dik osztályok számára készítendő vallástani kézikönyvekre egyebek közt oly feltétellel hirdetett pályázatot, hogy „az idegen kézzel, tisztán és olvashatóan lemásolt s a szerző nevét rejtő jelíges levéllel ellátott művek az 1895. évi május 1-re a tiszántúli ref. püspöki hivatalhoz Debreczenbe

A gyűlést megelőzőleg egyházi szónoklattal egybekötött istenítészelet tartatott, melyen Sátor Dávid szavaráljai lelkész és új tanácsbíró elmélkedett. A tengeri vihar bibliai történetét vette alapul és témája volt: „Nem a külső támadások, társadalmi vagy politikai átalakulások döntenek meg a prot. anyaszentegyházat, hanem a bennünk lakozó közöny és kicsinyhitűség”. Az eddig is előnyösen ismert szónok nem mesteri fogásokkal, hanem az igazság közvetlenségével és természetes szónoki hévvel kötötte le a hallgatók figyelmét és eleitől végig megnyerte a közönség tetszését.

Legfontosabb része volt gyűlésünknek az évi esperesi jelentés, melyben ha sok vigasztaló, de igen sok elszomorító dolog is került napfényre. Különösen elszomorító e jelentésben általános szegénységünk, mely ellen küzdeni alig van módunkban. Ez a szegénység a legnagyobb ridegségben iskoláink fentartásánál nyilatkozik meg, hol nemcsak iskolaépületeink rozottsága, hiányos felszerelése, hanem a tanítói fizetések nyomorúsága beszél, — nemcsak beszél, — hanem kiáltoz erről. A 300 frt minimum igen sok helye ma sem volt elérhető, minek következtében iskoláink létele erősen fenyegetve van; pedig egyh. megyénk még múlt évben elhatározta, miszerint szegény iskoláink részére kérni fogja a 400 frtra való kiegészítést, de hát mit ér ez, ha az egyh. kerület nem engedte létesülni ezt a jó szándékot, sőt egyenesen megróttta egyh. megyénket e határozatért, azt mondván, hogy „az egyh. megye túllépte hatáskörét”. No, már ma e miatt oda jutottunk, hogy 51 iskola közül 17-ben csak ideglenes tanító van, háromban semmiféle tanító sincs. Ellehetünk rá készülni, hogy az év lejártával iskoláink negyedrésze tanító nélkül marad, mert a 300 frtos fizetésekkel már ma is hasztalan nyitunk pályázatot. Végre is meg kell szünni e nyomosuságos állapotnak. Vagy lemond egyházunk szegényebb iskoláiról, vagy igénybe veszi a 400 frtig való kiegészítésre az államsegélyt, mert így még fenttarthatja s nagy részben magáénak mondhatja a kisebb iskolákat is; de azt nem nézheti el, hogy mindenféle emberek, oklevél nélküli peregrinusok töltsék be évről-évre „ideiglenesen” a tanítói állásokat s ez által nevetségessé tegyék népoktatási munkánkat, megtépdessék a multak dicsőségével ragyogó kultur-munkánk babérait.

Vagy éljünk és küzdjünk dicsőséggel, vagy haljunk meg jó emlékezettel.

Egyh. megyénk fentartván elvileg a 400 frtos minimumot, utasítja az egyházakat, miszerint ott hol különben is államsegélyt kell igénybe venni a 300 frt kiegészítésére, kérjék 400 frtig a segélyt a felsőség beleegyezésével!

A jelentés egyik legszebb része az, melyben jelezve van, hogy a grf. Degenfeld Sándor által létesített, eddig magánjellegű ref. iskola nyilvános jelleggel ruháztatik fel, mert a nemes gróf büzgősége véglegesen megteremtette az iskola és tanítói fizetés alapját. Magyar szó hangozik hát a bércek között ismét és az egyszerű zsoldár szent harmóniája zendül meg a völgyeken, dicsóítva az idegen nyelvű népek között a magyarok Istenét! Áldva legyen, a ki ezt kigondolta és meg is cselekedte!

A fizetések rendezése, a vékás életnek sulymértékre változtatása ismét csak vajudik, de végleg megoldva nincs. Ugyáltszik, ez a mi tengeri kigyónk.

Még sok apró ügy intéztetett el, azután közigazgatási és fegyelmi ügyek következtek.

Mielőtt azonban idáig jutottunk volna, ismét egy lehangoló esettel kelle számolnunk. Az apai egyház, ez a folytonos viszálykodó atyafiság jött oda békét

hirdetni. Békét, de nagy áron! Bartha Mór lelkész ur, megútván a folytonos harcot, lemondott papi hivataláról s ezt a hivek bizonyos kárpótlás nyújtásával elfogadták s ez áron jeleztek békét. Nagyon szomorú jelentés ez! Ime, egy jobb sorsra méltó férfi, jeles pap inkább önként elhagyja helyét, csak hogy magának és egyházának nyugalmat szerezzen. Vajjon sikerült-e ez? Az egyházra nézve kétlem, mert az apai egyház tovább fog viszálykodni, miután van ott néhány ember, kik mint némely állatok, — csak zavarosban tudnak megélni. Adja az Isten, hogy kételkedésem ne legyen valósággyá!

Hogy közétkezések is voltak, az természetes.

Sinka Lajos.

APRÓSÁGOK.

Bármilyen eltérőleg nyilatkoznak fővárosi lapjaink Agliardi nunczius magyarországi látogatásáról, az a hétnek mindenesetre egyik legérdekesebb jelensége. Először a hercegprimást látogatta meg Esztergomban. A tiszteletére rendezett diszebédén a házigazda latin nyelven üdvözlé a vendéget, elnevezve őt a pápa leghűbb fiának és a magyarországi „szent egyház” legéberebb örének, kinek Isten körünkben szép napokat engedjen stb.

Különös szellem hatja át ezt a római egyházat! Egyik főpapja, a ki sokféle czime között az ország primásának s „a pápai szék született követének” is nevezi magát, egy olasz származású paptársát, a ki most van először hazánkban, a magyar „szent egyház” legéberebb örének czimezzeti. Ha ez nem pusztán udvariasági nyilatkozat, akkor mindenesetre jellemző önvallomás. Mert mi eddig azt hittük, hogy hazai kath. egyház legéberebb öre a palliumos főpapok sorában található fel. A primás nyilatkozata után be kell vallani a csalódásunkat; de hiszen ez emberi dolog.

A sok port felvert nyitrai képviselő választás eredménye e sorok megjelenésekor már ismeretes lesz előttünk. A hírek szerint, a kath. néppárt mellett, a római papok hihetetlen módon korteskedtek. Agliardi nunczius vendég szereplése ebben az irányban valószínűleg még buzdítólag hat rájuk. Zichy János grófnak, a néppárti jelöltnek új zászlóit nagypénteken hordatták fel a püspöki várba. Egy plébános pedig a szombati föltámadási körmeneten a szabadelvű párti hiveket eltiltotta a baldachin és a husvéti gyertyák szokásos vitelétől. Határozottan állítják, hogy a nyitrai püspök is korteskedik.

Akaratlanul is eszünkbe jut a nagyhirű Dudics püspöknek, a tridenti zsinat idejekor püspök-társaihoz intézett ez a nyilatkozata: Miért adott Isten nektek eszet? Nyissátok ki szeméiteket, verjétek ki belőlök azt a nehéz veszedelmes álmot vagy álomkórságot, mely elméteket elfogja.

A kath. papság némely tagjai maholnap már a katonákat is magokhoz vonják, — a politika hinárjába. Egy nem politizáló katona egyik budapesti lapba a következő érdekes levelet küldte: Kérném sürgősen odaíratni, hogy a r. kath. katonáknak a templomba mnenés megtiltassék. Én vasárnap egynéhány templomban voltam, de mindenünnen azonnal ki kellett mennem, mivel politikáról prédikáltak a papok. Mivel azonban a szolgálati szabályzat előírja, hogy a katonának nem szabad politikai gyülekezeten megjelenni vagy politikai beszédet hallgatni, így most a katonák templomba sem mehetnek. Hogy

azonban ne legyen senki büntetve azért, hogy *politikai templomba* megy, kérem sürgősen interpellálni a minisztert, hogy *a katonáknak tiltsa meg a r. kath. templomba menetelt.*

A M. Á. azonban a levél beküldőjét orvtámadónak mondja, mert nem mondotta meg, melyik templomban hallott a politikáról. Intézzék el egymás közt a dolgot, annyi azonban bizonyos, hogy újabb időben sok kath. templom vált (tisztességgel legyen mondva) kortes tanyává.

Egy francia könyv jelent meg a napokban, mely a Párisban fejőket felütött szektákról értekezik, „apró vallásoknak” (les petites religions) nevezvén el azokat. Ilyenek a többi közt a *paganisták*, a kik az eleusisi mysteriumokat akarják feleleveníteni; a *swedenborgianusok*, a kiknek már templomuk is van; a *budhisták*, kik Budha vallásának terjesztésén működnek; a *vintrasták*, ezeknek profétájához (Vintrashoz) Illés próféta szállott volna le; most egy asszony a papjok; az *Isis-ímádók*, a kik az egyiptomi kultuszt űzik . . . és még mások is, elég legyen belőlök ennyi.

Különös dolog, hogy a pápa mégis az angol egyház egyesítésén töri a fejét, holott a közelfekvő kath. Franciaországban oly tág tere van — a belmissiónak.

A pápai nunczius előtt Budapesten tisztelgett a Sz. István társulat választmánya is. Az elnök (Zichy N. gróf) francia, az alelnök (Kisfaludy A. Béla) latin nyelven üdvözölték. A nunczius válaszában kiemelte, hogy a pápa a legnagyobb érdeklődéssel viseltetik a társulat működése iránt. Az ezeréves ünnep közeledtét is érintvén, úgy nyilatkozott, hogy „a pápa szeretete módot fog találni arra, hogy ünnepükön valamiképen jelen legyen.”

Vajjon minő meglepetéssel fog kedveskedni a pápa „szeretett Magyarországnak”? Meglehet, akkorára megkerítik VII. Gergely pápa eredeti levelét, melyet Salamon királyhoz intézett, feddve őt (a királyt), hogy országát a német király kezéből fogadta el *hűbérül*, holott „a mint honod nagyjaitól megtudhatod, *Magyarország a szent római egyház tulajdona, melyet István király hajdanta minden joga- s hatalmával egyetemben dicsőült Péternek felajánlott s ájtatosan átadott.*”

Ezt a levelet aztán nagy, ünnepies körmenetben, becses ereklyeként helyezhetik el legméltóbb helyére — a Sz. István társulat levéltárába!

Agliardinak a Sz. István társaság választmányához intézett válaszában van egy passzus, mely veszedelmesen hasonlít VII. Gergely pápa előbb említett levelének tenorjához. A nunczius így szolt: „Ti azt a dicső királyt választottátok a társulat védnökévé, *a ki a római szent széktől kérte koronáját*, melyet a *jövőbe néző aggodó lélekkel* a holdogságos szüznek ajánlott fel, és így az újonnan megalkotott királyságot, a megszilárdított hazát *a szentszék és a boldogságos szüz pártfogása alá helyezte.*”

No de hát a vendégjog megsértésével nem illik „nodum in scirpo quaerere” a mi magyarul annyit jelent: a kákán is csomót keresni. Csütörtökön ugyanis haza megy már Nagyváradról, mert most Schlauch bitoros vendége a nunczius úr; akkor talán a mi jámbor politikusaink is elkezdnek gondolkodni arról: hogy miket is mondogatott hát itten-ottan a magyarországi „szent egyház legéberebb öre”?

A főrendiház által visszaküldött egyházpolitikai törvényjavaslatokkal e napokban foglalkozott a képviselőház közoktatási és igazságügyi bizottsága. A miniszter azt a nyilatkozatot tevő, hogy a főrendek által törölt

szakaszoknak visszaállítására a kormány sulyt fektet (lásd a vezércikket lapunk 13-dik számában.) A miniszter által előterjesztett javaslatot erre mindkét bizottság elfogadta. Valószínű, hogy a még függőben lévő két javaslatnak (szabad vallásgyakorlat és reczepeció) a képviselőházban most folyó letárgyalása után folytatódik majd megint tovább, a főrendiházban a *keresztes háboru.*

B. D.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Tanítóképességi vizsgálat.** A tavaszi képesítő vizsgálat f. hó 22—25. napjain ment végbe. A vizsgára jelentkezett 22 tanító és 17 hittanhallgató, kik közül időközben 1 tanító és 2 hittanhallgató visszalépett, így a vizsgázók összes száma 36. A bizottság főtiszt. Kiss Áron püspök úr elnökle alatt Dávidházy János esperes, Tóth Sámuel egyh. kerületi főjegyző, Balogh Ferencz, Könyves Tóth Kálmán egyh. kerületi tanácsbíró urakból, a tanítóképezdei tanárokból s a theologiai akadémia képviselőjében Csiky Lajos dékánból állott. A hó 22-ik napján az írásbeli, 23—25. napjain a szóbeli, ugyancsak 25-ik napján a gyakorlati vizsgák tartattak meg. A vizsgák eredményéhez képest Kovács Imre nánási, Juhász Sándor pocsaji, Mester János tiszaföldvári okleveles tanítók és Borsi Ida, Borsi Ilma, Kovács Jolán b.-ujfalui okleveles tanítónők részére a vallástani tárgyakból képesítő igazolvány adatott; Gere Géza kabai, Pokoly István n.-szalontai, Rácz Károly debreczeni tanítók *kitünő* (1) oklevelet, Erdei János makói, Borbély Imre bakonszegi, Szilvási Bálint árpádi tanítók *jeles* (2) oklevelet, Csóka Lajos asszonyvásári, Szabó Bénéiamin h.-böszörményi, Stiglicz Sándor m.-tassi tanítók *kielégítő* oklevelet nyertek. 3 tanító részben tett vizsgát, 3 pedig ismétlésre utasított. A hittanhallgatók közül oklevelet nyertek jó eredménnyel: Keresztesi Károly 4. é. th., Kovács Lajos 4. é. th., Soltész Elemér 3. é. th.; *kielégítő* eredménnyel: Fekete Sándor 3. é. th., Valádi Mátyás 4. é. th., Veress István 3. é. th., Könyves Tóth Sámuel végzett theol., Sipos Károly 4. é. th., Barkász Kálmán 4. é. th. Öt hittanhallgató javító vizsgálatra utasított.

— **A dunántúli ev. ref. egyházkerület közgyűlése** f. hó 24-én kezdődött meg Székesfehérváron Pap Gábor püspök és Tisza Kálmán főgondnok kettős elnökle alatt. A pápai főgymnasium igazgatójává Kiss Ernő hely. igazgatót választották meg. A gyűlés közérdekű tárgyaira még visszatérünk, most csak azt említjük föl, hogy Tisza K. a tiszteletére rendezett banketen igen érdekes toasztot tartott, melyben a többek között ezeket mondá: „református lelkészeink mellett van az igazság, s a fanatikus emberek művén hamar végig seper az igazság seprője. Ő a legnagyobb veszélyt nem véres fegyverekben látja; veszélyesebb a titkon lappangó csábítás, miként a férgek rágása a tölgyben. A papok ne csak a szószéken tanítsák hivatásukat, de a családok körében is”. Arany szavak ezek, főként egy világi úr szájából.

— **Emlékeztetésül.** A mult év május hava 9-dik napján nagytiszteletű Szeremlei Sámuel úr, mint a tiszántúli ev. ref. egyházkerületi középiskolai felügyelőtanácselnöke a gymnasiumi I., II., VI., VII., VIII-dik osztályok számára készítendő vallástani kézikönyvekre egyebek közt oly feltétellel hirdetett pályázatot, hogy „az idegen kézzel, tisztán és olvashatóan lemásolt s a szerző nevét rejtő jelíges levéllel ellátott művek az 1895. évi május 1-re a tiszántúli ref. püspöki hivatalhoz Debreczenbe

küldendők." E pályázati feltételre hivatkozással, legyen szabad figyelmeztetnem a pályázókat, hogy pályaműveik beadására nézve e határidőt megtartani méltóztassanak. Joó István, gymn. felügyelő.

— **Megszivlelni való beszéd.** A „Religió“ idei 33-ik száma a vegyesek rovatába így ír: „Miért szükséges Budapesten a templomok szaporítása? Ha Magyarországon vallásügyi alaptörvény lesz a tervezett „reform“, amely szerint „mindenki vallhat és követhet bármely hitet, illetve vallást“: akkor Magyarországra, Budapestre, bekövetkezett a leggondosabb, mondhatni a minden juhocskát egyénileg felkeresni és gondozni köteles pasztoráció korszaka. Akkor nem a rendszer, nem a vallásos állami rendszer, nem a legfőbb patronátusi és kisebb kegyuri rendszer lesz az egyháznak támasza, hanem a *hivek egyéni vallásossága* és egyházunkhoz való egyéni ragaszkodása, egyházuk érdekében mindenre kész egyéni áldozatkészsége. Már pedig magára hagyatva, templom, kellő pasztoráció nélkül Budapest népe a vallásra nézve mostoháknak mutakozó jövő állapotok szükségleteinek magaslatára bizony-bizony nem fog emelkedni. Uraim, kortársaim! Ertsük meg az idők figyelmeztetését! Még a pápa is már egyenesen a *néphez, a népekhez* szól. Keresztény, katolikus állam már nem létezik sehol! Azt tesszük hozzá, hogy ez utóbbira (t. i. ker. katolikus államra) nincs is semmi szükség. Hogy a pasztorizáció korszaka fog következni: azt mi már rég tudjuk, és hirdetjük. Csak aztán az a *pasztorizáció* ne a lelkek fogdosásában, holmi reverszálisok kicsikarásában s több ezekhez hasonló fogásokban álljon. Különben kénytelenek volnánk az egész beszédre azt mondani Aesopussal: „sic valeas, ut farina es, quae jaces.“

— **Halálozások.** *Bodolay László* halála. Mély megilletődéssel s résztvevő fájdalommal vettük a megdöbentő tudósítást, hogy *Bodolay László*, a mezőturi gymnasium nagyérdemű tanára és igazgatója, a rajta napokon át észlelhető beteges idegesség után f. hó 24-én reggeli ½ 8 órakor föbe lötte magát. A lövés föltétlen halálos volt. Mint leveléből kitűnik, mindent rendben hagyott hátra. A boldogultat széleskörű alapos ismeretei, tanári buzgalma, szerény megjelenése, páratlan szívjósága egyiránt becsültté s kedvelté tévék úgy barátai, kartársai, mint tanítványai körében. Lankadatlan buzgalmának a mezőturi gymnasium kiépülése és kiegészülése maradandó bizonsága. Családi tűzhelye a kedélyesség, szivesség, boldogság színtere volt. Temetése 26-án ment végbe, melyen főiskolai tanárkarunk képviseléséről is gondoskodva volt. Az osztatlan részvét enyhítse a gyászba borult özvegy és kesergő árvák fájdalmát, ítéletet pedig ne mondjunk az elhunyt fölött, ki talán valamely végzetes pillanat elmebántó hatása alatt követhette el gyászos tettét. Gondoskodunk arról, hogy az elhunyt érdemes kartárs életrajzát is közölhessük. — *Szilágyi József* sályii lelkész e hó 22-dikére virradó éjjelen szívszélhűdés következtében fél órai szenvedés után meghalt. Elhunytát özvegye és több gyermeke siratja, temetése 24-én délután történt meg. — A szepesi iskolákkal mi alföldiek oly benső viszonyba kerültünk, hogy lapunk olvasói közül bizonyára sokan fogják megilletődéssel venni a szomorú hirt, mely Késmárkról érkezett hozzánk. A késmárki jóhirű ágost. lyceum szeretett s tisztelt, tudós és humánus tanára, *Palcsó István* f. hó 21-dikén életének 69-dik, s boldog házasságának 24-dik évében szívszélhűdésben hirtelen elhunyt. Egy generációt látott ő is felnőni lábainál, kik mindannyian szeretettel gondolnak reá s bizonyára kegyelettel fogják megőrizni a megboldogult emlékezetét. Mayer Endre,

eperjesi ev. theologiai dékán apósát gyászolja az elhunytban, kit széleskörű rokonság, tanártársai, a tanuló ifjuság s nagyszámu tisztelői kísérték e hó 24-dikén délután örök nyugvó helyére. Áldás és béke lengjen porai felett!

— **Helyreigazítás.** Multkori számunknak „Apróságok“ rovatában, a harmadik hírnél, mely a kath. körök elszaporodásáról szól, a három utolsó sor teljesen összezavarva jelent meg. A kör tisztviselőinek elsorolása után így kellett volna a nyomtatásnak lennie: A plebánia intelligens elemei így kerülnek a bizalmi állásokba, a többinek azután az a szerep jut, hogy körmenetileg vonuljon a zászlók alatt s — durrogassa a taraczkokat.

Szerkesztői üzenetek.

G. P. N-ó. Beesés tudósítása ezen számra későn jött, úgy hogy annak kiadását, nagy sajnálatunkra, kénytelenek voltunk a jövő számra halasztani. Szerencsére még akkor sem késik. — **V. Gy. Cs-ó.** Hasonlóképen. — **H. Zs. B-z.** Egy korábban jött tudósítást már kiszedettünk, mikor ez megjött. De azért fel fogjuk egyes adatait használni.

TARTALOM-JEGYZÉK: Új idők küszöbén. Révész Kálmán. — Egyik nagy bajunkról. Senex. — Tárca: Úti emlékek. Sinka Sándor. — Tanügy: A görög kérdés tárgyalása a chicagói kongresszuson. Barkász Károly. — Közéletünk: Vagyonszeirás. Ferenczy Gyula. — A bihari ev. ref. egyházmege közgyűlése. Körözsvölgyi. — A nagy-károlyi ev. ref. egyházmege közgyűlése. Havas Gyula. — A n.-bányai egyh. mege gyűlése. Sinka Lajos. — Apróságok. B. D. — Külföldiek. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetés.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat tanári állásra.

Az államilag segélyezett sepsiszentgyörgyi ev. ref. Székely-Mikó-kollegiumhoz, mint főgimnaziumhoz rendes tanári állásra pályázat nyitattik. Ezen tanszékkal a *görög-latin nyelv és irodalom* tanítása van egybekötve.

Javadalma évi 1200 frt és 200 frt lakáspénz; egy, esetleg két izben 100 frt ötödéves szolgálati korpótlék. A választás az erdélyi ev. ref. egyházkerület jogkörébe tartozik.

Pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, tanári képesítettségüket, eddigi szolgálatukat és hadkötelezettségüket feltüntető s az erd. ev. ref. egyházkerület igazgató tanácsához czimzett folyamodványukat a sepsiszentgyörgyi ev. ref. Székely-Mikó-kollegium Előljárásihoz 1895 évi május hó 31-ig adják be.

Csak ev. ref. egyének folyamodványai vétetnek figyelembe.

A választott tanár a nem állami tanárok részére létesített nyugdíjintézet kötelezett tagja. Állomását az 1895. év szeptember 1-én tartozik elfoglalni.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Ig. tanácsának, Kolozsvárt, 1895. ápril 16-án tartott üléséből.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

Parádi Kálmán,
tanügyi-előadó.